

ALKANLAR (C_nH_{2n+2})

- Doymuş hidokarbonlardır.
- Homolog sıra oluştururlar.

$CH_4 \rightarrow Metan$	$C_4H_{10} \rightarrow B\ddot{u}tan$	$C_7H_{16} \rightarrow Heptan$
$C_2H_6 \rightarrow Etan$	$C_5H_{12} \rightarrow Pentan$	$C_8H_{18} \rightarrow Ok tan$
$C_3H_8 \rightarrow Propan$	$C_6H_{14} \rightarrow Heksan$	$C_9H_{20} \rightarrow nonan$

- Alkanlardan bir hidrojen eksik olan gruba Alkil denir R ile gösterilir. C_nH_{2n+1} genel formülüne uyarlar.

$$-\text{CH}_3 \rightarrow \text{Metil} \qquad -\text{C}_2\text{H}_5 \rightarrow \text{Etil} \qquad -\text{C}_3\text{H}_7 \rightarrow \text{Propil} \quad$$

Alkanlarda izomeri;

- Bütan (C₄H₁₀) ile başlar.

$$\begin{array}{ccc} & & & \text{CH}_3 \\ & & \text{I} \\ & \text{CH}_3 - \text{CH}_2 - \text{CH}_2 - \text{CH}_3 & & \text{CH}_3 - \text{CH} - \text{CH}_3 \\ & \text{n - Bütan} & & 2 - \text{Metil propan} \end{array}$$

* alkanlarda; ikinci karbona bir metil veya iki metil bağlıysa <u>-izo</u> ve **-neo** izomeriyi oluştururlar.

$$\begin{array}{ccc} \text{CH3} & \text{CH3} \\ \text{I} & \text{I} \\ \text{CH}_3 - \text{CH} - \text{CH}_3 & \text{CH}_3 - \text{C} - \text{CH}_2 - \text{CH}_3 \\ \text{2- Metil propan} & \text{I} \\ \text{(izo - bütan)} & \text{CH}_3 \\ & & \text{2,2 di metil bütan} \\ & & \text{(neo - heksan)} \end{array}$$

alkanlarda elde;

- * Würtz Sentezi
- Bu yöntemle çift karbonlu alkanların eldesi tam verimli olarak gerçekleşir.

- * Grignard Bileşiklerinden
- Bu yüntemle tek karbonlu alkanlarda elde edilir.

$$R - MgX + H - X \longrightarrow R - H + MgX_2$$
Alkan

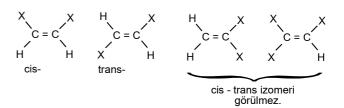
alkanların özellikleri;

- Doymuş oldukları için katılma tepkimesi vermezler.
- Alkanlar apolar bileşiklerdir.
- Alkanlardaki H atomu başka atomlarla yer değiştirebilir. (Cl, F, Br, I ...)

ALKENLER (CnH_{2n})

- Alkanlardaki -an eki yerine, -en eki getirilerek adlandırılırlar.
- Homolog sıra oluştururlar. $C_2H_4 \to \text{Eten(etilen)}, \ \ C_3H_6 \to \text{Propen}, \\ C_4H_8 \to \text{B\"uten}$

- alkenlerde izemeri;

alkenlerde elde;

E

ت

⋛

⋛

* 1 mol mono alkolden 1 mol su çekilmesiyle

$$CH_3 - CH_2 - OH \longrightarrow C_2H_4 + H_2O$$

Alkol Alken

* Alkinlere 1 mol H₂ katılmasıyla

$$C_nH_{2n-2} + H_2 \longrightarrow CnH_{2n}$$

Alkin Alken

* Alkil halejenürlerin bazlarla tep.

H H H | I I I | H - C - C - C - H + KOH
$$\rightarrow$$
 CH₃ - HC = CH₂ + KBr + H₂O | I | I | H Br H

alkenlerin özellikleri

* Doymamış oldukları için katılama tepkimesi verirler.

$$CnH_2n + H_2 \longrightarrow C_nH_{2n+2}$$

Alken Alkan

* Katılma tep. Markownikov kuralına uyulur.

$$CH_3 - HC = CH_2 + H - OH$$
 $CH_3 - HC - CH_3$ OH OH $2 - propanol$

o m

~

⋛

- * Alkenler derişik KMnO $_4$ ile yükseltgenme tepkimesi verirler. Bu tepkimelerde ALDEHİT, KETON ve ASİT ler oluşur.
- * Alkenlerde çif bağlar açılıp birbirine bağlanarak büyük moleküller oluşur. Bu olaya <u>POLİMERLEŞ-</u> ME denir.

$$\begin{bmatrix} H & H \\ I & I \\ C = C \\ I & I \\ H & H \end{bmatrix} \xrightarrow{H} \xrightarrow{H} \xrightarrow{C = C} \xrightarrow{\bullet} \xrightarrow{\bullet} \begin{bmatrix} H & H \\ I & I \\ C - C \\ I & I \\ H & H \end{bmatrix} \xrightarrow{n}$$
poli etilen

$$\begin{bmatrix} CI & H \\ C = C \\ H & H \end{bmatrix}_{n} = \begin{bmatrix} CI & H \\ I & I \\ C - C \\ I & I \\ H & H \end{bmatrix}_{n}$$

$$poli vinil klor "r" (P.V.C)$$

$ALKINLER(C_nH_{2n-2})$

- Düz zincirlerinde en az bir tane üçlü bağ bulun duran hidrokarbonlardır.
- Alkanlardaki -an eki yerine -in getirilerek adlandırılırlar.

$$\begin{array}{c} {\rm C_2H_2 \rightarrow Etin} & {\rm C_3H_4 \rightarrow propin} & {\rm C_4H_6 \rightarrow b\ddot{u}tin} \\ & {\rm (Asetilen)} \end{array}$$

alkinlerin eldesi

* İki halojenli alkanlardan

$$\begin{array}{cccc} \mathsf{CH_3} - \mathsf{CH} - \mathsf{CH_2} + 2\mathsf{KOH} \to \mathsf{CH_3} - \mathsf{C} \equiv \mathsf{CH} + 2\mathsf{H_2O} + 2\mathsf{KBr} & \\ & \mathsf{I} & \mathsf{I} & \\ & \mathsf{Br} & \mathsf{Br} & \mathsf{propin} & \\ \end{array}$$

* alkinlerin metal bileşiklerinden

$$R - C \equiv CNa + R - X \rightarrow R - C \equiv C - R + NaX$$

alkinlerin özellikleri

* doymamış oldukları için katılma tepkimesi verirler.

$$CnH_{2n-2} + 2H_2 \rightarrow CnH_{2n+2}$$

Alkin Alkan

* alkinlere su katılmasıyla aldehit ve ketonlar oluşur.

O II HC
$$\equiv$$
 CH + H - OH \rightarrow CH₃ - C - H (Aset aldehit) Asetilen

O II
$$CH_3 - C \equiv CH + H_2O \rightarrow CH_3 - C - CH_3 \text{ (propanon)}$$
Aseton

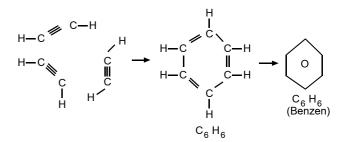
* Alkinler metal iyonlarıyla yer değiştirme tepkimesi verirler. Bu tepkimelerin gerçekleşmesi için üçlü bağa bağlı olan karbonlarda H atomu bulunmalıdır.

$$HC \equiv CH + 2Cu^{+} \xrightarrow{NH_{3}} Cu - C \equiv C - Cu + 2H^{+}$$
kırmızı çökelek

$$CH_3 - C \equiv C - C H_3 + 2Cu^+$$
 Tepkime olmaz.

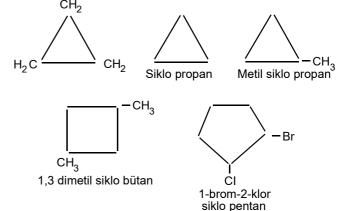
$$CH_3 - C \equiv C - H + Ag^+ \longrightarrow CH_3 - C \equiv C - Ag + H^+$$
beyaz çökelek

- * amonyaklı ortamda Cu⁺ ve Ag⁺ iyonlarıyla verilen bu tepkime ALKİN lerin ayırt edici reaksiyonudur.
- * ALKİN lerde ALKEN lerde olduğu gibi **polimerleşme** tepkimesi verirler.
- * Asetilenin (Etin) benzen halkasını oluşturduğu tepkime polimerleşmedir.

HALKALI HİDROKARBONLAR Siklo Alkanlar

- * C_nH_{2n} genel formülüne uyarlar.
- * Halkalı alkanlar, alkenlerle izomeridir.
- * Her karbon atomu 4 sigma bağı yapar.
- * İlk üyeleri 3 karbonlu siklo propandır.

Siklo Alkenler

- * C_nH_{2n-2} genel formülüne uyarlar.
- * Halkalı alkenler, alkinlerle izomeri gösterirler.
- * İlk üyeleri 3 karbonlu siklo propendir.

o m

ပ •

Ξ

a l e

ಡ

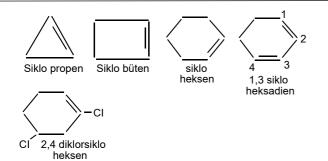
>

Е

W W

etil etanoat (asetik asit

etil esteri)

FONKSİYONEL GRUPLAR

<u>Madde</u>	Fonksiyonel <u>Grup</u>	Genel <u>formül</u>	<u>Örnek</u>
Alkol	– OH	R – OH	CH ₃ – OH metanol
Eter	_ O _	R - O - R	CH ₃ – O – CH ₃ dimetil eter
Aldehit	O - C - H	O R – C – H	O II CH ₃ – C – H Etanal
Keton	O - C -	O R _ C _ R	O II CH ₃ – C – CH ₃ propanon
Asit	O - C - OH	O R – C – OH	O II CH ₃ – C – OH Etonoik asit (asetik asit)
	0	0	0

*

* Fonksiyonel grup izomeresi; aynı karbon sayısına sahip alkol-eter, aldehit-keton, asit-ester izomeri gösterirler.

 $\|$ $\|$ $\|$ $\|$ -C-O-R $CH_3-C-O-C_2H_5$

ALKOLLER VE ETERLER

<u>Alkoller</u>

- Mono alkoller
 moleküllerinde bir tane
 OH grubu bulunduran alkollerdir.
- 2) Poli alkoller

 * Farklı karbonlara
 bağlı olmak şartıyla
 birden fazla –OH
 grubu bulunduran
 alkollerdir.

1º alkol (Primer)

$$\begin{array}{cccc} H & & & CH_2 - OH \\ I & & I \\ R - C - OH & & CH2 - OH \\ I & & Etandiol (Glikol) \\ H & & & \end{array}$$

2º alkol (Sekonder)

3º alkol (Tersiyer)

Alkollerin Eldesi

* Alkil halojenürlerden

R - X + NaOH
$$\longrightarrow$$
 R - OH + NaX alkil halojenür Alkol

* Alkenlere su katılmasıyla (Markownikov)

$$R - CH = CH_2 + H - OH \longrightarrow R - CH - CH_3$$

$$OH$$
Alkol

- * Aldehit ve ketonlardan
- Aldehitler bir kademe indirgenirse 1º alkoller.

R^I 2º Alkol

- Ketonlar bir kademe indirgenirse 2º alkoller.

O
II
R - C - H
Aldehit

$$R - C - H$$
 $R - CH_2 - OH$
 $R - CH_2 - OH$
 $R - C - R^1 \longrightarrow R - CH - OH$

- * Organik asit ve Esterlerden
- Asitler iki kademe indirgenirse 1º alkoller
- Esterlerin indirgenmesiyle 2 mol mono alkoller oluşur.

O O
$$H_2$$
 II H_2 II H_2 R - C - OH H_2 R - C - H H_2 R - CH₂ - OH Asit Alkol

* Grignard bileşiklerinden

ALKOLLERİN ÖZELLİKLERİ

- * R OH R O H hidrojen bağı içerir.
- * Aynı karbon sayılı <u>ETER</u> lere göre daha yüksek sıcaklıkta erir ve kaynarlar.
- * Alkali metallerle tepkime vererek H₂ gazı çıkarırlar. (Na, K)

R - OH + Na
$$\longrightarrow$$
 R - ONa + $\frac{1}{2}$ H₂(g)

* Asitlerle tepkime vererek **ESTER** leri oluştururlar.

* Alkollerden su çıkmasıyla ALKEN ler oluşur.

$$CH_3 - CH_2 - OH \longrightarrow CH_2 = CH_2 + H_2O$$

Etanol Eten(Etilen)

- * 1º alkoller bir kademe yükseltgenirse ALDEHİT
- * 2º alkoller bir kademe yükseltgenirse **KETON** lar oluşur.

$$R - CH_2 - OH \xrightarrow{[O_2]} R - C - H + H_2O$$
19 alkel Aldebit

$$\begin{array}{ccc} H & O \\ I & I \\ R-C-OH & \longrightarrow & R-C-R+H_2O \\ I & & \text{Keton} \\ R & & & & \\ \textbf{2}^o & \text{alkol} \end{array}$$

* Üçüncül alkoller yükseltgenemez.

POLİ ALKOLLER

 Mono alkollerdeki gibi alkali metallerle tepkime verirler.

$$\begin{array}{ccccc} \operatorname{CH}_2 \operatorname{-OH} & & \operatorname{CH}_2 \operatorname{-ONa} \\ \operatorname{I} & + 2\operatorname{Na} & & & \operatorname{I} & + \operatorname{H}_2(\operatorname{g}) \\ \operatorname{CH}_2 \operatorname{-OH} & & \operatorname{CH}_2 \operatorname{-ONa} \\ & & & & & & & \\ \mathbf{Etendiol} & & & & & & \\ \end{array}$$

ETERLER

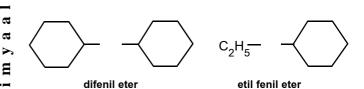
e m i

>

⋛

R - O - R $R - O - R^{I}$ Basit eter Karışık eter

 $\begin{array}{cccc} \text{CH}_3 \text{ - O - CH}_3 & \text{C}_2\text{H}_5 \text{ - O - C}_2\text{H}_5 & \text{CH}_3 \text{ - O - C}_2\text{H}_5 \\ \text{dimetil eter} & \text{dietil eter} & \text{metil etil eter} \end{array}$

Eterlerin Eldesi

* İki mol mono alkolden bir mol su çekilmesiyle

* Williamson Senteziyle (Alkolatlardan)

Eterlerin Özellikleri

- * Eterlerden oksijen atomunun ortaklaşmamış elektronları bulunduğu için polar yapıdadır, kırık doğrudur.
- * Eterlerde Hidrojen bağı olmadığı için izomerleri olan alkollerden daha uçucudur.
- * Suda iyi çözünürler.

o m

e m i . c

a a l

>

Ξ

~

M W

ALDEHİT VE KETONLAR

Aldehitler

0

 $R - C - H \rightarrow alkanlardaki adlandırmanın sonuna -al eki getirilir.$

$$\begin{array}{ccccc} & \text{CI} & \text{O} & & \text{CH}_3 & \text{O} \\ & \text{I} & \text{II} & & \text{I} & \text{II} \\ & \text{CH}_3 - \text{CH} - \text{C} - \text{H} & & \text{CH}_3 - \text{CH}_2 - \text{CH} - \text{C} - \text{H} \\ & \text{2 - klor propanal} & & \text{2 - metil b\"utanal} \end{array}$$

Aldehitlerin Eldesi

* Birincil alkollerin bir kademe yükseltgenmesiyle

$$R - CH_2 - OH \xrightarrow{[O]} R - C - H + H_2O$$
1° Alkol Aldehit

* Asitlerin bir kademe indirgenmesiyle

* Asit klorürden

O O II II R - C - CI +
$$H_2 \longrightarrow R$$
 - C - H + HC

Asit klorür Aldehit

Aldehitlerin özellikleri

* Bir kademe indirgenirlerse birincil alkoller oluşur.

* Bir kademe yükseltgenirse asitler oluşur.

- * Birincil alkollerin yükseltgenmesiyle **ALDEHİT** aldehitlerin yükseltgenmesiyle **KARBOKSİLLİ ASİTLER** oluşur. Yani aldehitler hem indirgenir hem de yükseltgenir.
- * Aldehitlerin yükseltgenmesi KMnO₄ ve K₂Cr₂O₇ bileşiklerinin asitli çözeltileriyle olur.
- * Aldehitlerin ayırt edici tepkimesi Tollens ve Fehling ayıraçlarına etki etmesidir.
- Aldehitler amonyaklı gümüş nitrat çözeltisinde Ag⁺ iyonunu indirgerken (<u>Tollens</u>) kendisi <u>ASİT</u> te yükseltgenir.
- Aldehitler amonyaklı bakır nitrat çözeltisinde Cu⁺² iyonlarını (Fehling) Cu⁺¹ olarak indirgerken kendileri asit te yükseltgenir.

* Aldehitler katılma tepkimesi verirler.

- * Aldehitlere NH₃ katılması olurken ketonlara NH₃ katılamaz.
- * Aldehitler polimerleşme tepkimesi verirler.

KETONLAR

ا ع

⋛

⋛

$$\begin{array}{ccc} & & & & & & \\ & & & & & \\ & & & & \\ & & & \\ &$$

Ketonların eldesi

* İkincil alkollerin yükseltgenmesiyle

* Alkinlere su katılmasıyla;
 üç yada daha fazla karbon sayılı alkinlere su katılır-sa <u>KETON</u> lar oluşur.

$$CH_3CH_2C \equiv CH + H_2O \longrightarrow CH_3 - CH_2 - C - CH_3$$
1 - Bütin

Ketonların özellikleri

Ketonlarda aldehitlerde olduğu gibi katılma (NH₃ hariç) tepkimesi olur.

O OH I
$$R - C - R + NaHSO_3 \longrightarrow R - C - R$$
 SO_3Na

 Ketonlara Grignard bileşiklerinin katılmasıyla üçüncül alkoller oluşur.

O OMgX OH II
$$R - C - R + R - MgX \longrightarrow R - C - R \xrightarrow{H^+} R - C - R$$

keton grignard I I R R R

3° alkol

* Ketonlar indirgenerek ikincil alkolleri oluşturur.

- * Ketonların en önemli özelliklerinden biri <u>yükseltge-nememeleri</u>dir. Böylece Fehling ve Tollens ayıraçlarına etki etmezler.
- * Aldehitler polimerleşme tepkimesi verirken Keton lar (aseton = propanon hariç) polimerleşme tepkimesi vermez.

KARBOKSİLLİ ASİTLER VE ESTERLER

Karboksilli asitler

0

II R - C - OH R - COOH
$$\begin{array}{c} CH_3 \\ I \\ CH_3COOH \\ \delta \quad \beta \quad \alpha \\ Etanoik \ asit \end{array}$$
 CH₃ - CH - CH₂ - COOH
$$\begin{array}{c} \delta \quad \beta \quad \alpha \\ 3 \quad \text{metil b\"utanoik asit} \\ (\beta \text{ - metil b\"utirik asit}) \end{array}$$

$$\begin{array}{cccc} \mathsf{CH}_3 & \mathsf{OH} \\ \mathsf{I} & \mathsf{I} \\ \mathsf{HC} \text{-} \mathsf{COOH} & \mathsf{CH}_3 \text{-} \mathsf{CH} \text{-} \mathsf{CH}_2 \text{-} \mathsf{COOH} \\ \mathsf{I} & 3 \text{-} \mathsf{oksi} \; \mathsf{b\"{u}tanoikasit} \\ \mathsf{HC} \text{-} \mathsf{COOH} \\ \mathsf{1,2} \; \mathsf{propandioik} \; \mathsf{asit} \end{array}$$

Asitlerin Eldesi

* Birincil alkollerin iki kademe yükseltgenmesiyle

* Esterlerin asitli ortamda su ile tepkimesinden (hidrolizinden)

* Grignard Bileşiklerinden

$$CO_2 \qquad \qquad \\ R-MgX + 0 = C = 0 \longrightarrow R - C - OMgX + HX \longrightarrow \\ O \qquad \qquad \\ II \\ R-C-OH + MgX_2 \\ \textbf{Asit}$$

* Karboksilat tuzlarından

Karboksilli asitlerin genel özellikleri

* Metallerle tekimeye girerek H₂ gazı çıkarırlar.

R - COOH + Na
$$\longrightarrow$$
 R - COONa⁺¹ + $\frac{1}{2}$ H₂(g)
2R - COOH + Mg \longrightarrow (R - COO)₂Mg⁺² + H₂(g)

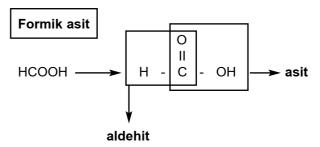
* Bazlarla nötrleşme tepkimesi verirler.

- * Tuzlarla tepkimeye girerek CO₂ gazı çıkarırlar.
- * İki mol mono asitten 1 mol su çıkarsa **Anhidritler** oluşur.

* Ester oluşumu

* Asitler indirgenerek aldehitleri ve alkolleri oluştururlar.

* ÖNEMLİ ORGANİK ASİTLER

Formik asit hem aldehit, hem de asit grubu bulundurduğu için aldehitten dolayı **Fehling** ve **Tollens** çözeltisine etki eder.

Asetik asit

Yağ asitleri

a l

ಡ

>

Ξ

~

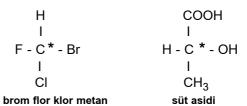
⋛

>

- * Moleküllerinde karbon sayısı çift olan, düz zincirli monokarboksilli asitlere <u>yağ asitleri</u> denir.
- * Doymuş yağ asitleri katı ve hayvansal yağlarda bulunur.
- * Doymamış yağ asitleri de çift sayıda karbon atomu içerir. Düz zincirde çift bağın varlığı asidi doymamış hale getirir.
- * Sıvı yağlar doymamış yağ asitlerinden oluşur.
- * Doymamış yağ asitleri <u>hidrojenle</u> doyurularak <u>margarinler</u> oluşur.

OPTIK IZOMERI

 Bir karbon atomuna dört farklı atom ya da grup bağlıysa, bu tür karbon atomuna <u>asimetrik</u> <u>karbon</u> atomu denir.

 Bu tür bileşikler biri diğerinin ayna görüntüsü olan iki tür molekül oluştururlar. Bu tür izomeriye optik izomeri denir. Buna göre bir maddenin optik izomeri göstermesi için asimetrik karbon atomu içermesi gerekir. Böyle maddeler optikçe aktiftir. П

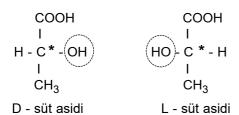
0

Ε

~

⋛

* Düzlem polarize ışık asimetrik karbon atomu bulun duran çözeltilerden geçirilirse, ışığın yayılma düzlemi sağa veya sola doğru çevrilir.

- Polarize ışık sağa çevriliyorsa (+), sola çevriliyorsa
 () işareti kullanılır.
- * D- ve L- izomerleri birbiriyle ters etkiye sahip oldukları için bu iki izomerin eşit miktarda karışımı optikçe aktifliği kaybeder. Bu tür karışımlara <u>rasemik karışım</u> (<u>rasemat</u>) adı verilir.

ESTERLER

Karboksilli asit molekülü ve alkol molekülünün tep kimesinde su molekülü ile birlikte oluşan maddeye ester, olaya da esterleşme denir.

* Esterleşme olayı bir denge tepkimesidir.

<u>Adlandırma</u>

* Önce alkolden gelen alkil grubunun adı yazılır. Sonra asitin **-ik asit** kısmı kaldırılır ve yerine <u>-at</u> eki getirilir.

$$\begin{array}{cccc} \text{O} & \text{O} & \text{II} \\ \text{II} & \text{II} \\ \text{CH}_3 \text{- C - O } \textbf{C}_2\textbf{H}_5 & \text{C}_2\textbf{H}_5 \text{- C - OCH}_3 \\ \text{etil etanoat} & \text{metil propanoat} \end{array}$$

* Bir başka adlandırma önce asit adı, sonra alkolden gelen alkil isminin sonuna ester sözcüğü eklenir.

O O II II CH
$$_3$$
 - C - O C $_2$ H $_5$ asetik asitin etil esteri (etanoik asitin etil esteri) CH $_3$ (CH $_2$) $_2$ - C - OCH $_3$ bütanoik asitin metil esteri

Esterlerin Eldesi

1- Karboksilli asitlerle Alkollerin tepkimesinden

2- Asit klorürlerden

Esterlerin Genel Özellikleri

- Hoş kokulu maddelerdir. Parfümeride kullanılırlar.
- Ester molekülleri arasında hidrojen bağı oluş madığı için aynı karbon sayılı asitlere göre daha düşük sıcaklıkta kaynarlar.
- **1-** Esterleşme tersi olan hidroliz olayında ester, karboksilli asit ve alkole dönüşür.

2- Esterlerin baz ortamdaki hidrolizine sabunlaşma denir

O
$$|I|$$
R - C - OR I + NaOH
$$\xrightarrow{\text{Sabun}}$$
 $R - C - ONa + R^{I} - OHa$

YAĞLAR

Yağ asitlerinin gliserinle oluşturduğu <u>esterlere</u> <u>yağ</u> denir.

Yağlar yapılarına giren asitlere göre üçe ayrılırlar.

- a) Katı Yağlar Doymuş yağ asitlerinin oluşturduk ları esterlerdir. Hayvansal yağlar bu türdendir.
- b) Sıvı Yağlar Doymamış yağ asitlerinin oluştur dukları esterlerdir. Zeytin yağıi pamuk yağı, soya yağı gibi.
- c) Kuruyan Yağlar Yapılarında çok sayıda çift bağ bulunur. Açık havada bırakıldıklarında havanın oksijeni çift bağları kırar. Katılaşmaya başlar.

E

0

ں •

H

b

ಡ

ಡ

>

~

W W

 Yapılarında çift bağ bulunduran doymamış yağlar Ni katalizörlüğünde H₂ ile doyurularak <u>margarinler</u> oluşur.

Deterjanlar

- Yapıları sabuna benzeyen bileşiklerdir.
- Farkları, Ca⁺² ve Mg⁺² iyonu içeren sert sularda da işe yararlar.

KARBONHIDRATLAR

Karbonhidrat lar yapılarında <u>aldehit</u> veya <u>keton</u> grubu bulunduran <u>polialkollerdir</u>.

Monosakkaritler

- Daha basit şekerlere ayrılamayan polihidroksi aldehit veya ketonlardır.
- Suda çözünen tatlı maddelerdir.
- En önemlileri glikoz, fruktoz ve galaktoz dur.

CHO	CH.OH	СНО
I	CH ₂ OH I	I
H - C - OH	C = O	H - C - OH
1	1	1
H - C - OH	HO - C - H	H - C - OH
I	[1
H - C - OH	H - C - OH	H - C - OH
1	1	1
H - C - OH	H - C - OH	H - C - OH
1	1	1
CH ₂ OH	CH ₂ OH	CH ₂ OH
Glikoz	Fruktoz	Galaktoz

Bu üç bileşiğin kapalı formülleri aynı ($C_6H_{12}O_6$) yapı formülleri farklı birbirinin izomeridir.

 İçinde aldehit grubu bulunduran monosakkaritler Fehling ve Tollens çözeltisine etki ederek burdaki iyonları (metal) indirgerler.

Dissakkaritler

- * İki monosakkarit molekülünden 1 molekül su çıkmasıyla oluşan karbonhidratlardır.
- * Genel formülleri C₁₂ H₂₂ O₁₁ dir.
- * En önemlileri sakkaroz (çay şekeri), laktoz, maltoz ve sellobiyozdur.

$$C_6H_{12}O_6 + C_6H_{12}O_6 \longrightarrow C_{12}H_{22}O_{11} + H_2O$$
glikoz fruktoz sakkaroz

Polisakkaritler

- Çok sayıda monosakkaritin birleşmesiyle oluşurlar.
 Genel formülleri (C₆H₁₀O₅)_n dir.
- * En önemlileri nişasta, selüloz, glikojendir.
- Nişasta; buğday, patates ve mısırda bol miktarda bulunur.
- * Selüloz; bitkilerin yapı taşı olup en bol bulunan polisakkarittir.
- * Glikojen; hayvanların karbonhidrat deposudur. Karaciğer ve kaslarda bulunur.

ALİFATİK AMONYAK TÜREVLERİ

1- AMİNLER

* Amonyaktaki hidrojen atomları yerine alkil gruplarının geçmesiyle oluşan bileşiklerdir.

 Doymamış azot bileşikleri hidrojenlenirse aminler oluşur.

$$R - C \equiv N + 2H_2 \xrightarrow{\qquad \qquad } R - CH_2 - NH_2$$
nitril amin

* Aminler kötü kokulu bileşiklerdir.

H

0

ပ

E

ಡ

>

Ξ

⋛

⋛

- * Aminlerde N H bağı bulunduğundan hidrojen bağı içerirler. Erime ve kaynama noktaları bu nedenle vüksektir.
- * Üçüncül aminlerde hidrojen bağı yoktur.
- * Suda iyi çözünürler. Çözeltileri bazik özellik gösterir.

AMİTLER

- Karboksilli asitlerin, karboksil gruplarındaki

O Ⅱ ,___, C {OH;

(OH) grupları yerine "NH₂" grubunun gelmesiyle oluşurlar.

O II R - C - NH₂ amit

 * Asitlerdeki -ik yada -oik asit ekleri kaldırılarak -amit sözcüğü getirilir.

 $\begin{array}{cccc} & & & & & & & & & \\ & & & & & & & & \\ & & & & & & & & \\ & & & & & & & \\ & & & & & & \\ & & & & & & \\ & & & & & & \\ & & & & & \\ & & & & & \\ & & & & & \\ & & & & \\ & & & & \\ & & & & \\ & & & & \\ & & & \\ & & & \\ & & & \\ & & & \\ & & & \\ & & & \\ & & & \\ & \\ & & \\ & & \\ & & \\ & & \\ & & \\ & & \\ & & \\ & & \\ & & \\ & & \\ & & \\ & & \\ & & \\ & &$

- * Hidrojen bağı içerdiklerinden suda iyi çözünürler.
- * Amitler nötr bileşikleridir. Asit ve bazlarla tepkime vermezler.
- * <u>ÜRE</u>: Sentetik olarak elde edilen ilk organik bileşiktir

AMINO ASITLER

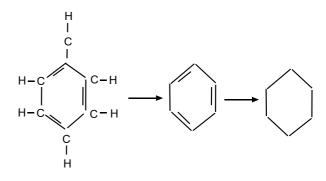
Yapılarında hem amino (-NH₂), hem de karboksil grubu (-COOH) bulunduran bileşiklerdir.

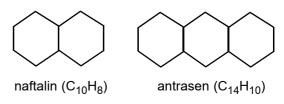
- * Proteinlerin yapı taşları olan amino asitler canlılığında temelidir.
- * Amino asitler proteinlerden hidroliz ile elde edilirler.
- * Suda iyi çözünürler. Hem asit hem de baz grubu taşıdıkları için iç tuz oluştururlar.
- * Amfoter özellik gösterirler.
- * Bir amino asit molekülüyle, diğer amino asit molekülünün su çıkışı ile birbirine bağlanmasına **peptitleşme** denir.
- * Çok sayıda amino asit molekülünün peptitleşmesine **polipeptit** denir. Proteinler birer polipeptitdir.

AROMATİK HİDROKARBONLAR VE AROMATİK BİLEŞİKLER

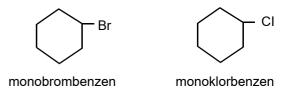
BENZEN (C₆H₆)

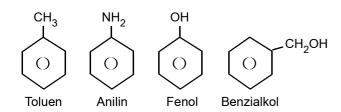

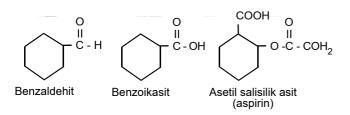
- Benzen ve diğer aromatik bileşikler yazılırken karbon ve hidrojenler gösterilmez. Benzen formülünde her köşede bir karbon ve bir hidrojen bulunur.
- Tüm karbon bağları aynı kuvvettedir. Bu nedenle katılma tepkimesi vermez. Yer değiştirme tepkimesi verirler.

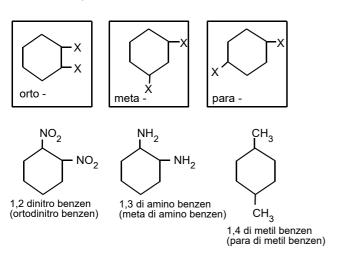
 Benzen halkasına bir atom ya da grup bağlıysa yeri söylenmez.

* Benzen halkasına iki atom veya grup bağlıysa -orto, -meta, -para ön ekleri alarak adlandırılırlar.

* Benzene iki metil grubunun bağlanmasıyla ismi ksilen olur.

* <u>Benzen</u>; taşkömürünün damıtılmasından, petrolden, Asetilenin basınç altından polimerleşmesiyle elde edilir.

$$3 C_2H_2 \longrightarrow C_6H_6$$
Asetilen Benzen

- * Kolaylıkla katılımcı tepkime vermezler.
- * Yer değiştirme tepkimesi verirler.

Uygun şartlarda Ni katalizörlüğünde H₂ katılarak siklohekzon'a dönüşür.

Nitro Benzen

* Toluen'e üç mol NO₂ katılırsa trinitrotoluen oluşur. Patlayıcı özellik gösterir.

$$\mathsf{NO_2} \overset{\mathsf{CH_3}}{\longleftarrow} \mathsf{NO_2}$$

Trinitrotoluen (TNT)

FENOL

0

П

b

a J

ಡ

>

Ξ

~

⋛

>

OH Fenol

 Alkole benzemesine rağmen alkol değildir. Suda çözündüğünde zayıf <u>ASİT</u> özelliği gösterir.

ANILIN

(fenikasit)

NH₂
Amino benzen

(Anilin)

* Zayıf baz özelliği gösterirler.